

Rommet for lovlige ytringer er større enn de fleste tror

Anine Kierulf

Hva er ytringsfrihet

Oslo: Universitetsforlaget, 2021

160 s.

ISBN: 9788215047577

Michael 2022; 19: 318–9.

Anine Kierulf har signert mitt eksemplar av boka *Hva er ytringsfrihet* med formuleringen *God ytring!!* Den er betegnende for tonen i teksten. Ytre deg fritt! Det bidrar til «demokrati, sannhetssøken og individets frie meningsdannelse», slik det er formulert i Grunnloven paragraf 100. Frie ytringer gir oss informasjon og perspektiver vi ikke hadde fra før, og er nødvendige for bedre innsikt, bedre politikk og opplevelse av tankefrihet. Ytringsfriheten er en nødvendig betingelse, men selvsagt ikke tilstrekkelig.

Det er fint å vite at vi ikke bare har en lovfestet rett til ytringsfrihet i Norge, men også at begrunnelsen for rettigheten er formulert som den er. Det er store ord – demokrati, sannhetssøken og fri meningsdannelse – men idealer bør vel formuleres som det de er, som idealer. Det er også fint at rettigheten tolkes og håndheves av mennesker med et

klokt blick på hva vi står overfor. Og om vi ikke stoler på dem, kan vi si fra! Anine Kierulf er en av dem jeg stoler på som bidragsyter til å sikre gode rammer for ytringsfriheten. Hun er førsteamanuensis ved Institutt for offent-

lig rett ved Universitetet i Oslo, spesialrådgiver for Norges institusjon for menneskerettigheter og ledet utvalget som utredet akademisk yringsfrihet, som la fram sin rapport i mars 2022. Hun er en aktiv og respektert offentlig stemme, og jeg antar hun var et ganske opplagt valg for Universitetsforlaget da de inviterte henne til å skrive i *Hva er*-serien.

Gjennomgangstemaet i boka er hvor viktig yringsfriheten er, men også at den ofte må avveies mot andre hensyn, som personvern eller behovet for særlig vern av utsatte grupper. Det brede perspektivet er nyttig. Kierulf trekker inn både hermeneutikk og kontekstens betydning for tolkning av yringer, Arne Næss' saklighetsnormer og de rettslige yringsgrensene. For meg var kapitlene om grensene for yringsfriheten særlig interessante, de ga meg en oversikt jeg var ute etter.

Mange av temaene er hyppig diskutert i offentligheten. Er for eksempel brenning av Koranen en handling som bør beskyttes av yringsfriheten? Hvor går grensene for hva offentlig ansatte kan ytre seg om uten å være illojale? Kan lærere kritisere kommunens skolepolitikk, eller leger foretakets? Rommet for lovlige yringer er større enn de fleste tror, skriver Kierulf, og det er et stort problem fordi institusjonene selv og samfunnet rundt blir frarøvet viktig informasjon på bakgrunn av en misforstått lojalitetsplikt.

I hvilken grad gjelder dette helsetjenesten? I 2010 svarte 24 % av et representativt utvalg av leger at følgende påstand stemte helt eller middels: *Den som kritiserer risikerer sanksjoner fra avdelingsledelsen/arbeidsgiveren* (Legeforskningsinstituttet, upubliserte data) (1). Legeforeningen mottar mange henvendelser fra ansatte leger både i og utenfor sykehus som opplever at arbeidsgiver truer med å sanksjonere yringer hvor det rettes kritikk mot arbeidsgiver eller helsevesenet (2). Det er altså all grunn til å spørre om det offentlige generelt og helsetjenesten spesielt ivaretar sitt lovpålagte ansvar om å «legge til rette for en åpen og opplyst samtale».

Litteratur

1. Førde R, Aasland OG. Moralsk stress og faglig yringsfrihet blant leger. *Tidsskr Nor Legeforen* 2013; 133: 1310–4. <https://doi.org/10.4045/tidsskr.12.1385>
2. Eikeland J. Illojale yringer? *Overlegen* 2016; nr. 2: 70–1. [Illoyale yringer? \(legeforeningen.no\)](http://illoyale.yringer.no)

Berit Horn Bringedal
berit.bringedal@lefo.no

Berit Horn Bringedal er sosiolog, dr.polit. og arbeider som seniorforsker i Legeforskningsinstituttet.